

projektih v tujini: katera vrste cenzure deluje v procesu ustvarjanja biografskega dela, kakšno je razmerje med feminizmom in ženskimi biografijami, ali te kot žanr preveč poudarjajo in slavijo zgodnje žensko zgodovinopisje. Kljub temu pa je potrebno poudariti, da je v zadnjih letih močno opazen tudi trend vračanja biografije v zgodovinopisje in povratek k narativnosti. Skozi izčrpne biografske študije so predstavljene kulturno-socialne razmere in dimenzije ženskega gibanja. Zgodbe žensk niso le zgodbe o ženskah, pač tudi pa zgodbe o družbi. Tako kot nam tudi pozni izid tega dela veliko pove o slovenski družbi.

Opombe

1. Marta Verginella, Zgodovina žensk ali ženska zgodovina? V: *Ženske skozi zgodovino*. Zbornik referatov 32. zborovanja slovenskih zgodovinarjev. Ur. A. Žižek. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev, 2004, str. 11.
2. Na to temo izhaja strokovna revija *a/b Autobiography Studies*, ena izmed posebnih števil (1993, jesen) je bila posvečena feministični biografiji. Pomembnejši knjigi na to temo sta še *Challenge of Feminist Biography: Writing the Lives of Modern American Women*, ur. Joyce Antler, Ingrid W. Scobie, Elisabeth I. Perry, University of Illinois Press, 1992; in knjiga Linde Wagner-Martin, *Telling Women's Lives*, New Brunswick: Rutgers University Press, 1994. V pripravi je posebna številka *Journal of Women's History* z naslovom *Critical Feminist Biography as Translocal History*.

Tina Kogovšek

Sonja Klemenčič, Valentina Hlebec: Fokusne skupine kot metoda presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2007 68 strani (ISBN 978-961-6130-52-3)

Priročnik Sonje Klemenčič, raziskovalke z Andragoškega centra Slovenije, in Valentine Hlebec, raziskovalke in predavateljice s Fakultete za družbene vede v Ljubljani, se ukvarja z eno najpogostejše uporabljanih, pa tudi zelo razširjenih kvalitativnih metod zbiranja podatkov tudi na področjih, ki so metodološko sicer zelo kvantitativno usmerjena (npr. tržno raziskovanje) – s fokusnimi skupinami (ali skupinskimi intervjuji, kot jih sicer malo poenostavljeno včasih tudi imenujejo). Namen izdaje priročnika je sicer zelo pragmatičen, vendar pa v obliki ter vsebini svoje zasnove in izpeljave dosega bistveno širšo uporabnost. Nastal je v kontekstu modela samoevalvacije izobraževalnih organizacij *Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje*, ki ga je od podpori Ministrstva RS za šolstvo in šport in Evropskega socialnega sklada zasnoval Andragoški center Slovenije. V okviru tega projekta so želeli razširiti nabor uporabljane metodologije s kvantitativnih na kvalitativne metode. Čeprav so fokusne skupine tukaj predstavljene predvsem kot evalvacijska metoda, to ne predstavlja nobene posebne ovire, da uporabnik ne bi mogel metode brez težav aplicirati tudi za druge vrste uporabe (npr. v znanstvenoraziskovalnih projektih).

V uvodu avtorici na splošno predstavita metodo, kakšni so njeni cilji in nameni, ter osnovne faze priprave in izvedbe fokusnih skupin. Pri tem opišeta tudi, v katerih elementih je metoda fokusnih skupin podobna in v katerih je različna od ankete, ki je sicer najpogostejše uporabljana in verjetno tudi v laični javnosti najbolj znana metoda zbiranja podatkov v družboslovju. V nadaljevanju predstavita zelo raznolike možnosti za uporabo te metode v kontekstu evalvacije in razvijanja kakovosti izobraževanja, kot so na primer odločanje o predmetu samoevalvacije, ocenjevanje stanja, načrtovanje dejavnosti za izboljšanje stanja, vrednotenje dosežkov itd.

Osrednji del priročnika predstavlja natančen, sistematičen prikaz posameznih korakov celotnega postopka izvedbe fokusnih skupin, ki je bistveno kompleksnejši in zahtevnejši, kot se zdi na prvi pogled, tako v vsebinskem kot metodološkem in organizacijskem pogledu. V tem smislu skoraj nujno predpostavlja timsko delo, v katerem ima vsak član svoje natančno določene naloge v vsaki fazi izvedbe fokusne skupine. V pripravljalni fazi je tako na primer treba poskrbeti za razdelitev vlog (kdo načrtuje vsebino fokusne skupine, kdo jo organizira, kdo bo moderator itd.), razmisliti o namenu in ciljnih načrtovanih fokusnih skupin, se odločiti o njihovem številu in sestavi, oblikovati vprašanja, o katerih bodo udeleženci razpravljali, ter narediti časovni in prostorski razpored izpeljave fokusnih skupin. V fazi izpeljave je med drugim treba poskrbeti za ustrezno organizacijo srečanj fokusnih skupin (pridobivanje udeležencev, priprava opomnika za organizacijsko skupino), še posebej pa je pomembna priprava moderatorja fokusnih skupin. Ta namreč lahko s svojo (ne)spretnostjo ali (ne)pripravljenostjo bistveno vpliva na bogastvo in kakovost zbranih podatkov. Tipične težave, ki se lahko pojavijo, so na primer moderatorjevo premočno usmerjanje in s tem zoženje diskusijskega prostora, dopustitev prevlade enega dominantnega udeleženca srečanja in nezmožnost pritegnitve bolj zadržanih udeležencev v diskusijo.

Izjemno dobrodošli so tudi najosnovnejši napotki, kako se spopasti z analizo tako zbranih podatkov. V praksi se namreč pogosto izkaže, da (še) ne zelo izkušeni uporabniki kvalitativnih metod podatke sicer bolj ali manj uspešno zberejo, ne znajo pa se preveč dobro, ko jih je treba analizirati ter priti do relevantnih, veljavnih in tudi uporabnih interpretacij in ugotovitev. Pogosto je lažje obrniti številke, ki so rezultat zbiranja podatkov s kvantitativnimi metodami, kot poiskati smiselne vzorce, ključne elemente, relevantne pomeni in podobno v besednih opisih (ali celo slikovnih, filmskih in/ali zvočnih posnetkih), ki so rezultat zbiranja podatkov s kvalitativnimi metodami.

Priročnik zaokrožata seznam dodatne literature, po kateri lahko pobrskata radovednejši bralec ali bralka, ter nabor različnih in tudi zelo uporabnih prilog (npr. primeri pisem potencialnim udeležencem fokusnih skupin, primer moderatorjevega uvodnega nagovora, primer scenarija izvedbe fokusne skupine, primer dobesednega prepisa fokusne skupine itd.).

Priročnik predstavlja zelo potreben in dobrodošel metodološki vodnik, ki jih v slovenščini sicer zelo primanjkuje. Je zelo kakovostno strokovno in didaktično pripravljen ter sistematično in jasno strukturiran. Celoten postopek priprave, izvedbe in analize podatkov fokusnih skupin je natančno predstavljen ter dobro ilustriran s praktičnim primerom, ki ga spremljamo skozi vse faze raziskovalnega postopka. Celoten postopek je podrobno predstavljen do te mere, da se z njegovo pomočjo tudi začetnik lahko uspešno loti priprave in izvedbe fokusne skupine. Avtorici sproti opozarjata na šibke točke metode in možne napake, ki se jim morajo pripravljalci, izvajalci in analitiki izogniti. Poskrbita tudi za lep, tekoč, ne preveč »tehnično« obarvan, a še vedno strokovno korekten jezik, ki metodo približa tudi uporabnikom, ki z zahtevnimi metodološkimi postopki nimajo veliko ali sploh nobenih izkušenj. V tem smislu je široko uporaben tako za »laične raziskovalce« kot za študente, prav pa lahko pride tudi profesionalnim raziskovalcem, ki z obravnavano metodo nimajo (veliko) izkušenj.